

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/126363>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-08 and may be subject to change.

T.M. Bos, Grensoverschrijdend faillissementsrecht in Europees perspectief

Een studie naar het faillissement in het Internationaal Privaatrecht van Nederland, België en Duitsland

Diss. VU Amsterdam, promotor prof. mr. dr. P. Vlas, Deventer: Kluwer 2000, xxiii + 422 p., ISBN 90 268 3555 8.

Op het bovengenoemde proefschrift promoveerde de auteur op 19 januari 2000 aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Uit het eerste – inleidende – hoofdstuk blijkt dat Bos, door een beschrijving van de rechtssystemen op het terrein van het internationaal faillissementsrecht van Nederland, België en Duitsland, zich met haar studie ten doel heeft gesteld om licht te werpen op de problemen bij de totstandkoming van een regeling van grensoverschrijdende faillissementen in Europees verband.

Daarbij signaleert zij twee tegenover elkaar staande beginselen in het internationaal faillissementsrecht: dat van de territorialiteit versus dat van de universaliteit van het faillissement. Volgens het eerste beginsel kan een faillissement slechts effect sorteren in het land van de faillietverklaring en kan geen rechtsgevolg aan een faillietverklaring in een ander land worden toegekend. Volgens het beginsel van de universaliteit van het faillissement daarentegen worden wél grensoverschrijdende gevolgen toegekend aan de faillietverklaring in een land. In zijn meest verregaande vorm brengt het universaliteitsbeginsel met zich dat een schuldenaar in slechts één land failliet verklaard zou moeten kunnen worden. Bos wijst erop dat beide beginselen niet op zichzelf moeten worden beschouwd, maar moeten worden gezien als de uiteinden van een denkbeeldig continuüm waarop een rechtssysteem kan worden geplaatst. Onderwerp van onderzoek is in het

bijzonder op welke wijze de rechtssystemen van Nederland, België en Duitsland voorzien in een mogelijke botsing tussen het beginsel van gelijkheid van schuldeisers in een faillissement, dat een universalistische benadering vooronderstelt, en de beperking van de rechtsmacht van de rechter die het faillissement uitsprekt tot de nationale grenzen, hetgeen een territorialistische benadering impliceert.

Het aldus aangegeven doel wordt door Bos in de daarop volgende hoofdstukken uitgewerkt. In hoofdstuk 2 behandelt zij kort de geschiedenis van de faillissementswetgeving in de drie landen. Hoofdstuk 3 heeft eveneens een historisch karakter. Bos behandelt daarin de pogingen in de periode 1880–1930 om tot een Haags Faillissementsverdrag te komen. Deze pogingen zijn vruchteloos gebleken, maar hebben volgens Bos wel betekenis gehad voor later tot stand gekomen bilaterale verdragen.

De vraag naar de grensoverschrijdende gevolgen van een faillietverklaring valt in twee deelvragen uiteen. De eerste is welke gevolgen volgens het recht van een land in het buitenland toekomen aan een faillietverklaring in eigen land. De tweede is welke gevolgen het recht van een land toekent aan een in het buitenland uitgesproken faillissement. Beide vragen worden door Bos in twee afzonderlijke hoofdstukken behandeld. Hoofdstuk 4

heeft de eerste deelvraag volgens het internationaal faillissementsrecht van Nederland, België en Duitsland als onderwerp. Daarbij gaat zij voor ieder land ook in op de vraag naar de internationale bevoegdheid van de rechter. In hoofdstuk 5 wordt de tweede vraag per land beantwoord. Het is met name hier waar blijkt dat Nederland zich – op een weinig positieve manier – onderscheidt van zijn buurlanden. Waar het internationaal faillissementsrecht van België en Duitsland zich kenmerkt door een ruimhartige erkenning van de rechtsgevolgen van een faillietverklaring in het buitenland, getuigt de Nederlandse rechtspraak van een aanzienlijk grotere terughoudendheid. In de hoofdstukken 6 en 7 behandelt Bos de door de drie landen gesloten bilaterale verdragen. Hoofdstuk 6 gaat over de toepasselijke executieverdragen, voorzover deze relevant zijn voor faillissement. Hoofdstuk 7 betreft de specifieke faillissementsverdragen. Hetzelfde doet zij in de hoofdstukken 8 en 9 voor de toepasselijke multilaterale verdragen. In hoofdstuk 10 ten slotte plaatst Bos het voorgaande in het perspectief van de (gewenste) Europese afstemming.

In de beide laatste hoofdstukken toont Bos zich een voorstander van de totstandkoming van een Europese conflictenrechtelijke regeling van internationale faillissementsprocedures overeenkomstig het Europese Insolventieverdrag van 1995. Dat

Boekbeschouwingen

verdrag was ten tijde van de afronding van haar manuscript nog niet in werking getreden. Alhoewel zij enkele kritische kanttekeningen bij het verdrag maakt – zo bespeurt zij onevenwichtigheden in de keuze tussen territoriale dan wel universele werking van internationale faillissementen en vindt zij de bepalingen van het verdrag niet altijd begrijpelijk of verklaarbaar – verkiest Bos deze regeling boven het door haar als een utopie bestempelde streven naar een uniform Europees faillissementsrecht. Bos betwijfelt echter of het verdrag ooit in werking zal treden en bepleit daarom invoering van de regeling in de vorm van een richtlijn of verordening.

Bos heeft waarschijnlijk niet kunnen bevroeden hoe snel de door haar voorgestane invoering van een Europese regeling zou worden gerealiseerd. Nog geen vijf maanden na de verdediging van haar proefschrift is, op 29 mei 2000, door de Raad van de Europese Unie de Verordening be-

treffende insolventieprocedures vastgesteld (verordening (EG) nr. 1346/2000). De verordening is in werking getreden op 31 mei 2002. De inhoud van de verordening is vrijwel gelijklopend aan die van het verdrag van 1995.

Wie het boek ter hand neemt, zal vaststellen dat Bos grondig werk heeft verricht. De beschrijving van het internationaal faillissementsrecht van de drie onderzochte landen is systematisch opgezet en maakt een gedegen indruk. Er wordt veelvuldig verwezen naar rechtspraak en literatuur. De leesbaarheid wordt gediend door korte uiteenzettingen van de casus van de belangrijkste rechtspraak. Een uitgebreide inhoudsopgave maakt het boek goed toegankelijk.

Voor de praktijkjurist heeft het boek inmiddels aan betekenis ingeboet als gevolg van de inwerkingtreding van de verordening. De – inhoudelijke – voorloper van de verordening, het

verdrag van 1995, wordt door Bos slechts in hoofdlijnen besproken. De meeste van de overige door Bos behandelde verdragen hebben op grond van de verordening hun betekenis verloren. De verordening is niet van toepassing op faillissementen die zijn uitgesproken vóór de inwerkingtreding van de verordening en voor faillissementen van schuldenaren die hun centrum van voornaamste belangen buiten de Europese Unie hebben. Voor deze gevallen blijft de beschrijving van het internationaal faillissementsrecht van de drie onderzochte landen van belang, met de kanttekening dat de totstandkoming van een Europese regeling ook hier zijn invloed zal doen gelden en vermoedelijk voor een versnelde ontwikkeling zal zorgdragen.

*J.J. van Hees
Amsterdam, juni 2004*